

POPULARIZACE PROBLEMATIKY NADANÝCH DĚTÍ V ČESKÉ REPUBLICCE

Miroslav Janda, Jan Štáva

PaedDr. Jan Štáva, CSc.
PdF MU, katedra pedagogiky
Poříčí 31
Brno 603 00
stava@ped.muni.cz

Mgr. Miroslav Janda
PdF MU, katedra pedagogiky
Poříčí 31
Brno 603 00
janda@ped.muni.cz

Klíčová slova : nadané děti, sdělovací prostředky, hodnotová škála, společenské regule a pravidla, segregace, integrace, medializace

Anotace :

Příspěvek představuje průzorný vhled do okruhu společenského zájmu orientovaného na vzdělávání žáků. Ze spektra variant, které zpřesňuje vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, se zaměříme právě na jedince, jejichž schopnosti dosahují mimořádné úrovně a vysokého stupně tvořivosti, legislativně diferencované jako žáci mimořádně nadaní. V našem vzorku půjde, v případě nadaných dětí, žáků a studentů o to, jak mediální sdělovací prostředky tuto problematiku prezentují. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy České republiky otevřelo možnosti školským právnickým subjektům v osobité a individuální prezentaci každého školského subjektu podle možností místních, manažerských i marketingové zdatnosti. Takto zvolený přístup sice dává svobodu, ale automaticky zároveň předpokládá značnou iniciativnost ze strany školských zařízení a souběžně počítá i s občanskou angažovaností. Na čem jiném by orientace rodiče, občana v problematice nadaných dětí měla stavět, nežli na mediálních sděleních (jako je televize, rozhlas, tisková periodika, veřejná výzkumná sdělení apod.). Pro odpověď jsme volili reflexi míry zájmu veřejnosti a státu prostřednictvím zveřejněných článků mediálních prostředků. Sběrem informací jsme získali určité informace, které svým způsobem poukazují na aktuálnost práce s nadanými dětmi.

Key words: talented children, news media, value spectrum, social regula and rules, segregation, integration, promotion in the media

Benefit presents vane aspect to the circle social focus oriented on education pupils. From spectra variants that the pecifies public notice No. 73/2005 Sb. about education puppy fat, pupils and students special educational needs and puppy fat, pupils and students exceedingly talented, just intent on individual, whose possibility reach extra charges levels of and high steps creativity, legislatively differentiate like pupils exceedingly talented. In our sample will go, in the event of talented puppy fat, pupils and students about it, how medial news media this problems **presents**. Ministry of Education youth and physical training Czech republic

opened possibilities school legal entity in individual and particular presentation of each of school subject if possible local, **management** and marketing efficiency. This way elect access though gives freedom, but automatically at the same time supposes considerable enterprise edgewise school arrangement and concurrently do arithmetics and with civil involvement. Whereon other would orientation parents, citizen in problems talented puppy fat had build, than on medial messages (as is television, wireless, printing periodicals, public experimental message etc.). To answer we're opt for reflection measurement focus public and of the state through made public articles medial agents. Collection of information we're got definite information that the in a way point on recency work with talented babies.

Úvod

Současná situace na základních školách je postavena před řešení několika problematik. Z jejich výčtu, např. tvorba školního vzdělávacího programu (ŠVP), inkluze žáků se specifickými potřebami vzdělávání (SPV), vytváření prostoru pro rozvíjení dětí talentovaných a nadaných apod., bychom se chtěli příspěvkem plně zaměřit na konkrétní problematiku dětí nadaných.

Včleňování dětí do prostředí třídy, školy, kolektivu, jejich dlouhodobá socializace vyžaduje akceptování společenských regulí a pravidel. Pro konkrétní dítě jde o náročný soubor vztahů, které vznikají a vyplývají z jeho potřeb, z jeho začleňování do sociálního prostředí. Primárně se seznamuje a souběžně poznává hodnotovou škálu, kterou si ujasňuje, ověřuje a v neposlední řadě rozšiřuje. Co to představuje pro jedince, to můžeme vyjádřit slovy M. Nakonečného (1999): „Hodnota představuje určité pojetí žádoucího a chování směřuje k dosažení žádoucího a odmítnutí nežádoucího“.

Jak se s tímto dilematem mohou vypořádávat děti, které se na první pohled nějak a něčím odlišují od svých spoluvrstevníků, mají tendenci až sobecky upoutávat pozornost učitele a okolí na svoje problémy? Proto spektrum přítomných žáků ve třídě ovlivňuje komplexní pohled na obraz tohoto prostředí, jelikož každý žák je osobitá individualita. Bez rozdílu, na jaké úrovni je jejich intelektuální rozvoj.

Sem samozřejmě patří děti, dosahující v některých oblastech nadprůměrné schopnosti. V některé oblasti proto, že schopnosti jsou rozloženy a rozvinuty většinou nerovnoměrně. Mezi nadané děti již dávno nezařazujeme automaticky pouze jedničkáře, kteří jeví vysokou míru komunikativní spolupráce s učitelem, spolužáky a bývají zpravidla také úspěšní ve všech předmětech. Jejich obliba u kolektivu mívá vysokou hodnotovou míru.

Vzdělávání žáků a studentů mimořádně nadaných a talentovaných nebylo v minulosti středem pozornosti státní školské politiky. V popředí jejího zájmu a reflexe bylo postarat se o populaci dětí se zdravotním postižením, či sociálním problémem. To se dnes ukazuje jako dobový extrém a je snahou problematiku řešit začleňováním a inkluzí žáků a studentů mezi ostatní bezproblémovou školní populaci.

Východiska problematiky

Jsme soustavně ovlivňováni, naše jednání je proto mnohdy neosobní vlivem odkazů na mediální doporučení, zjištění či nabídky názorových variant. Tak lidská jednání jsou ovlivňována prostřednictvím medializace problému. To je fakt. Jde často o okruh potenciálních příjemců, pro které média předkládají výběr aktuálně prezentovaných informací, a tak se stávají pro okruh potencionálních posluchačů, frekventantů potřebnými a úspěšnými adresáty a příjemci. Každodenní četbou periodika nebo sledováním televize si záměrně vybíráme informace na základě dříve přijatých postojů a standardů, ale dále své informace s těmito standardy srovnáváme, tím si je vnitřně potvrzujeme a tak se stávají pro čtenáře klíčovým momentem v jeho závažných rozhodnutích. Vytrácí se občanská angažovanost jako klíčový moment vlivný na subjektivně niterné rozhodování.

DeFleur a Ball-Rokeachová, (2) charakterizují postavení médií: „...masová média tím, že výběrově uvádějí a zdůrazňují určitá témata, vytvářejí u svých příjemců dojem, že běžné kulturní normy, týkající se zdůrazněných temat, jsou strukturovány, nebo definovány určitým specifickým způsobem. Protože individuální chování je obvykle řízeno kulturními normami (nebo dojmy individua, jaké tyto normy jsou), média by pak s ohledem na dané téma mohla sloužit k ovlivňování chování. (2)

Masmédia přibližují přenosem určitá a cílená sdělení anonymní mase příjemců, jsou formou okamžité reakce a přenosu informací. Bezesporu umožňují rychlé rozšíření zprostředkovaných informací bez rozdílu místa určení (městská, vesnická aglomerace apod.), či duchovní vyspělosti (vysokoškolák, středoškolák, základní vzdělání).

„Na druhé straně jsou masmédia považována za nástroj všeobecné manipulace a za příčinu zpovrchňování a otupení lidských myšlenek i smyslů, za hlavní šířitele konzumní mentality. Podílí se významnou (a často rozhodující) měrou na vývoji tzv. společnosti masové“.(3)

Svět a společnost se rozvíjí dynamicky. Podle M.Buchty jde o revoluční rozvoj informačních a komunikačních technologií. „Jejich uplatnění přináší výrazné a pronikavé změny prorůstající celou společnost a způsob života každého jedince“.(4) Autor připomíná Herberta Marshalla McLuhana, myslitele a pedagoga z univerzity v Torontu (21.7.1911 – 31.12.1980) a jeho známý výrok „médiu je poselství“.

Úkol, účel a postavení masmédií

Úkolem masmédií je účelové, záměrné zprostředkování objektivního souboru informací. Přemostění mezi jedincem a zdrojem (tedy místem), vytváří kontakt s následným reagováním a adekvátním rozhodnutím. Byl naplněn účel médií, masy jsou ovlivněny. Je samozřejmé, že neexistuje názorová jednotnost, neboť se jedná o individuálně subjektivní rozhodovací proces.

Tak „média dnes silně ovlivňují to, co si lidé myslí o životě, utváří lidskou zkušenost a prožívání reality. Proto existuje (pochopitelně) komerční a politický tlak, manipulace a ovlivňování, což má dalekosáhlé důsledky v životě jedince, rodin, společnosti. (Zde nastupuje význam výchovy k vlastnímu názoru, úsudku, rozhodování a převzetí odpovědnosti za své jednání).

Každé médium má dnes své nezastupitelné místo. Poptávka dnešní doby je však již trochu jinde, než „tradiční“ masmédia nabízejí. Vývoj směřuje ke svobodnějšímu výběru informací, k srovnávání a k možnosti komunikace, (dialogu). Bohužel zároveň s tím nastupuje roztržitost informací, zjednodušování a upravování reality, umožňující zakořeňování demagogie a manipulace“.(3)

Minivýzkum

Internetové stránky Lidových novin nám poskytnou zdrojovou základnu k zodpovězení otázek, jak je společnost informována o jedné ze stěžejních problematik soudobé školské politiky. Náš průzkum zahajujeme rokem 2005 a byl ukončen dnem 7.2.2008.

Jen pro orientační porovnání, které nebudeme dále zkoumat a hodnotit, uvedeme souběžně pro orientaci čtenáře výsledky odborného pedagogického periodika – Učitelských novin.

Výsledkem našeho šetření jsou údaje uvedené v následující tabulce.

Tabulka č. 2

Sledovaný rok	Počet výtisků	datum	Název článku	celkem
2005	365			0
2006	365	6.3.2006	Nadané děti si na školu počkají.	6
		19.8.2006	Kraje začínají zřizovat třídy pro nadané děti.	
		25.8.2006	Nashledanou ... a luštěte dál.	
		31.8.2006	Co s přečnickávajícími žáky?	
		5.9.2006	První den třídy pro nadané děti.	
		19.8.2006	Jen je nechte, ať se učí.	
2007	366	5.1.2007	Kraj podpořil nadané studenty.	6
		17.1.2007	Velmi nadané děti budou mít svoji třídu.	
		10.3.2007	Talentované děti ve Zlíně třídu nezískají.	
		16.3.2007	Myslel jsem si, že jsem blbec.	
		30.6.2007	Nadané děti čekají na první prázdniny	
15.11.2007	Vznikla první škola pro nadané děti.			

Počet článků v Lidových novinách za sledované období od 1.1.2005 – 7.2.2008

Tabulka č. 3

Sledovaný rok	Počet výtisků	datum	Název článku	celkem
2005 – 2008	163	1.1.2005 7.2.2008	Problematika nadaných dětí (bez specifikací titulů)	10

Počet článků v Učitelských novinách za sledované období od 1.1.2005 – 7.2.2008

O tom, zda frekvence článků s tématu nadané dítě ve sledovaném období v periodiku Lidové noviny (1096 výtisků) byla dostačující (12 článků,) nebo budeme konstatovat, že není nijak výrazně preferovaná, je diskutabilní otázka. Vzhledem k populačnímu poměru mezi dětmi nadanými a ostatními (nadaných se uvádí 2 – 3 %) si dovolueme konstatovat, že frekvence je dostačující, neboť v tabulce č. 2 uvedený sled materiálů (článků) je určený široké a nikoliv pouze odborně zaměřené čtenářské klientele. Dá se hovořit o přiměřeném zájmu Lidových novin jako veřejné tiskoviny, která akcentuje rostoucí zájem rodičů a ve svém konečném pohledu i serióznost naplňování školského zákona a vyhlášky č. 73/2005 Sb. Naše zjištění ukazují, že veřejnost má možnost sledovat problematiku v poměrně velké šíři. Vzhledem k jeho jednotlivým aspektům i v rámci každodenní publicistiky nejčastějšími

prezentovanými tématy jsou diagnostika mimořádně nadaných a různé možnosti vzdělávání nadaných.

Pro srovnání odborný pedagogický týdeník – Učitelství ve svých 163 číslech zveřejnil 10 článků. Z pohledu pedagoga řešícího každodenně vybranou problematiku se nám jeví množství zveřejnění malé. Učitel těžko může najít ve specifickém pedagogickém tisku odbornou oporu. Odvolávání se na další internetové zdroje je alibistickým fabulováním.

Zdrojové vstupy

Při studiu odborných článků, jejichž obsahové zaměření má velmi blízko k tématu nadané děti, nebo jsou tímto směrem přímo zaměřené, zjišťujeme několik východisek, okruhů. Naše pozornost byla zaměřena k následujícím otázkám:

- 1) nejproblematičtější řešitelské okruhy
- 2) jsou dostatečně zastoupeny v informačních zdrojích
- 3) jak hodnotit zájem médií

K odpovědi na první otázku jsme si zvolili několik motivačních okruhů, o kterých si myslíme, že by se v textu mohly vyskytovat. Byly to:

- výkon MŠMT ČR
- diagnostické metody pro objevování talentovaných a nadaných dětí
- integrace, nebude nakonec znamenat formu segregace?
- projevy socializace nadaných dětí
- kázeň, ukázněnost, poslušnost
- jakou roli hraje u žáků nadaných motivační aspekt
- jaká norma zátěže, nedojde k přetěžování
- připravenost škol na výuku nadaných a talentovaných dětí

Tabulka č. 3

Motivační okruhy	Frekvence výskytu	Pořadí
výkon MŠMT ČR	6	3
diagnostické metody	8	1
integrace, segregace	5	4
projevy socializace	4	5
kázeň	1	5
motivační aspekt	4	5

norma zátěže	7	2
připravenost škol	4	5

Charakteristické informace v člancích

Diagnostikování nadaných dětí vyšlo z hledaných okruhů jako nejprestižnější. Téma, které se hledá a tříbí, které prostupuje úhlopříčně celou problematikou nadaných dětí. Dokonce jsme přesvědčeni, že jde o zásadní, primární aspekt pohledu v návaznosti na konkrétní řešení. Vyhláška č. 73/2005 Sb. sice definuje mimořádně nadaného žáka jako jedince, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých rozumových oblastech, pohybových, uměleckých a sociálních dovedností, ale odborníci se neshodují ve formách vyčleňování. Definovat skutečné nadání nevystačí s pouhým měřením IQ. Někde může být klíčovým bodem motivační aspekt, u jiného mohou hrát významnou úlohu výrazné specifické schopnosti.

Z tabulkových výsledků je také patrné, že rodič nadaného dítěte dostává informace i o možných úskalích, které s sebou může přinášet vyšší náročnost pedagoga v rámci žákovy edukačního rozvoje. Jsou vždy nadaní jedinci psychicky odolní a připravení k realizaci svého mimořádného duchovního potenciálu? Již tak náročnou zátěž může znásobit prestižní rivalita v kolektivu mimořádně nadaných dětí vyčleněných do samostatného třídního subjektu. To jsou otázky, které by rodič měl při svém rozhodování velmi zvažovat.

Vyhodnocení dalších předpokládaných okruhů dokresluje náročnost problematiky, kterou stávající legislativa a školní správní subjekty řeší.

Závěr

Námi položená otázka, jak je veřejnost seznamována s aktuální školskou problematikou, jako je naplňování legislativní vyhlášky č. 73/2005 Sb., jak se konkrétně řeší otázka nadaných dětí, jsme v rámci minivýzkumu objasnili. Provedená analýza vybraných druhů tematických článků byla zběžná, měli jsme za cíl orientační identifikaci. Pro hlubší objektivitu by bylo nezbytné posouzení několika nezávislými institucemi a v rámci vyšší validity by bylo rovněž nezbytné srovnání s více periodiky.

Literatura:

- 1) Nakonečný, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 1999. ISBN: 80-200-0690-7
- 2) DeFleur, M.- Ball-Rokeachová, S. *Teorie masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1996
- 3) <http://www.pastorale.cz/>
- 4) <http://buchta.wz.cz/mira/luhan.html>
- 5) <http://search.freefind.com>

